

O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA XITOIY TILINI O'QITISHDA INNOVATSION METODLARDAN FOYDALANISH

Sirojiddinova Fotimaxon Shuxratbek qizi
Andijon davlat chet tillari instituti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston oliy ta'lim tizimida xitoy tilini o'qitish jarayonini modernizatsiya qilish masalalari ko'rib chiqiladi. Maqolada an'anaviy o'qitish tizimidagi muammolar va ularni bartaraf etishda raqamli pedagogika, kognitiv tilshunoslik hamda sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi — talabalarning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirishda "Flipped Classroom", korpus tahlili va mnemotexnika kabi innovatsion usullarning samaradorligini ilmiy isbotlashdan iborat.

Kalit so'zlar: Sinologiya, innovatsion pedagogika, iyeroglifika, tonlar, mobil lingvodidaktika, korpus lingvistikasi, VR-texnologiyalar, mnemotexnika, HSK standarti.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы модернизации процесса преподавания китайского языка в системе высшего образования Узбекистана. В статье анализируются проблемы традиционной системы образования и роль цифровой педагогики, когнитивной лингвистики и технологий искусственного интеллекта в их устранении. Цель исследования – научно доказать эффективность таких инновационных методов, как «Перевернутый класс», корпусного анализа и мнемотехники, в развитии коммуникативной компетентности учащихся.

Ключевые слова: китаеведение, инновационная педагогика, иероглифы, тона, мобильная лингводидактика, корпусная лингвистика, VR-технологии, мнемотехника, стандарт HSK.

Abstract: This article examines the issues of modernization of the Chinese language teaching process in the higher education system of Uzbekistan. The article analyzes the problems in the traditional education system and the role of digital pedagogy, cognitive linguistics, and artificial intelligence technologies in their elimination. The purpose of the research is to scientifically prove the effectiveness of innovative methods such as "Flipped Classroom", corpus analysis and mnemonics in the development of students' communicative competence.

Key words: Sinology, innovative pedagogy, hieroglyphics, tones, mobile linguodidactics, corpus linguistics, VR-technologies, mnemonics, HSK standard.

Global iqtisodiy integratsiya sharoitida O'zbekiston va Xitoy o'rtasidagi strategik sheriklik oliy ta'lim muassasalari zimmasiga xitoy tilini mukammal biladigan kadrlarni tayyorlash vazifasini yuklaydi. Biroq, xitoy tili o'zining tipologik xususiyatlari — izolatsiyalovchi til ekanligi, fonetik tonlar mavjudligi va logografik yozuv tizimi tufayli o'zbek auditoriyasi uchun o'zlashtirilishi murakkab tillardan biri hisoblanadi.

An'anaviy "o'qituvchi-markazli" (teacher-centered) yondashuv bugungi kun talabalarining dinamik ehtiyojlarini qondira olmayapti. Shu sababli, ta'lim jarayoniga talabani faollashtiruvchi, uning mustaqil ishlash qobiliyatini oshiruvchi innovatsiyalarni kiritish zarurati tug'iladi.

Nazariy va metodologik asoslar. Xitoy tilini o'qitishda innovatsiya deganda faqatgina texnik vositalar emas, balki ta'lim mazmuni va uslubiyatini yangilash tushuniladi.

Konstruktivizm nazariyasi: Talaba bilimni tayyor holda olmaydi, balki o'z tajribasi va interaktiv mashg'ulotlar orqali uni "quradi".

Kognitiv yondashuv: Iyerogliflarni yodlashda mexanik takrorlashdan mantiqiy bog'lash (etimologik tahlil) usuliga o'tish.

Asosiy innovatsion metodlar tahlili. Iyerogliflarni o'qitishda mnemotexnika va vizuallashuv. Xitoy yozuvi talabalar uchun eng katta to'siqdir. Innovatsion metod sifatida iyeroglifning grafik shakli va ma'nosi o'rtasida assotsiatsiyalar qurish taklif etiladi.

Piktografik tahlil: Har bir elementning (kalitning) kelib chiqishini animatsiyalar orqali ko'rsatish.

Raqamli yozuv taxtalari: "Wacom" yoki sensorli ekranlar yordamida iyeroglif chizish tartibini (stroke order) real vaqtda tahrirlash.

"Flipped Classroom" (Teskari sinf) modeli. Ushbu model doirasida o'quv jarayoni ikki bosqichga bo'linadi:

Auditoriyadan tashqari: Talaba o'qituvchi tomonidan tayyorlangan videodars (masalan, HSK grammatikasi) va interaktiv testlarni LMS (Moodle, Canvas) platformasida o'zlashtiradi.

Auditoriyada: O'qituvchi faqat moderatorlik qiladi. Talabalar guruhlariga bo'linib, o'rganilgan mavzu bo'yicha rol o'yinlari, keys-stadilar va taqdimotlar o'tkazadilar.

Mobil lingvodidaktika va gamifikatsiya. Smartfonlar ta'lim vositasiga aylanishi kerak. O'zbekiston OTMlarida quyidagi ilovalarni o'quv rejasiga integratsiya qilish ijobiy natija bermoqda:

Anki yoki Quizlet: "Spaced Repetition" (interval takrorlash) tizimi asosida so'zlarni yodlash.

HelloTalk: Xitoylik til egalari bilan bevosita muloqot qilish.

Pleco: Iyerogliflarni skanerlash orqali lug'at bilan ishlash malakasini oshirish.

Korpus lingvistikasi va ma'lumotlar tahlili. Filologiya yo'nalishidagi talabalar uchun xitoy tili korpuslari (BCC, HSK Corpus) bilan ishlash o'rgatiladi. Bu orqali talaba "shou" (手) va "ji" (机) so'zlarining birikish chastotasini ko'rib, so'zlarning kontekstual ma'nosini aniq tushunadi.

Eksperimental qism va natijalar

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti hamda Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti tajribasidan kelib chiqib, innovatsion metodlarning samaradorligi tahlil qilindi.

Nazorat guruhi: An'anaviy kitob va doska usulida o'qitildi.

Eksperimental guruh: VR-texnologiyalari (virtual xitoy bozoriga sayohat) va multimedia platformalaridan foydalanildi.

Natijalar jadvali (6 oylik kurs yakunida):

Ko'rsatkich	Nazorat guruhi	Eksperimental guruh
-------------	----------------	---------------------

Lug'at boyligi (so'zlar soni)	600	950
-------------------------------	-----	-----

Iyerogliflarni tanish tezligi	65%	88%
-------------------------------	-----	-----

Nutqiy ravonlik (fluency)	O'rtacha	Yuqori
---------------------------	----------	--------

Muammolar va Takliflar

Innovatsiyalarni joriy etishda bir qator muammolar mavjud:

1. Moddiy-texnik bazaning yetishmasligi.
2. O'qituvchilarning IT-kompetensiyasi pastligi.
3. Milliy auditoriyaga moslashgan raqamli darsliklarning kamligi.

Xulosa va Tavsiyalar

O'zbekiston oliy ta'lim tizimida xitoy tilini o'qitish jarayonini tadqiq etish va innovatsion metodlarni amaliyotga tatbiq qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy yondashuvlar ta'lim sifatini tubdan yaxshilashning yagona samarali yo'lidir. Xitoy tilining o'ziga xos murakkabliklari — to'rtta asosiy ton, minglab iyerogliflar va o'ziga xos sintaktik qurilmalar — an'anaviy yodlash metodikasi bilan o'rganilganda talabalarda tezda charchoq va motivatsiya pasayishiga olib keladi. Biroq, innovatsiyalar bu jarayonni kognitiv osonlashtiradi.

Olib borilgan ilmiy tahlillar asosida quyidagi yakuniy xulosalarga kelindi:

1. Metodologik samaradorlik: "Teskari sinf" (Flipped Classroom) va interaktiv multimedia vositalari talabalarning darsdagi faolligini an'anaviy darslarga nisbatan 40% gacha oshiradi. Talaba darsga passiv tinglovchi emas, balki bilimlarni amalda qo'llovchi sub'ekt sifatida kelishi nutqiy kompetensiyalarning shakllanishini tezlashtiradi.

2. Texnologik integratsiya: Mobil ilovalar (Anki, Pleco, HSK Online) va sun'iy intellektga asoslangan platformalar talabaga "shaxsiy ta'lim trayektoriya"sini chizish imkonini beradi. Bu ayniqsa iyerogliflarni yodda saqlashdagi interval takrorlash (spaced

repetition) tizimi orqali uzoq muddatli xotirani mustahkamlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

3. Psixolingvistik muhit: Gamifikatsiya va VR (virtual reallik) texnologiyalari talabalardagi "til to'sig'i"ni (language barrier) sindirishda eng samarali vositadir. Virtual muhitda xitoylik muloqotdosh bilan muloqot qilish yoki simulyatsiyalarda ishtirok etish talabaning xato qilishdan qo'rqish hissini kamaytiradi.

Sohani takomillashtirish bo'yicha istiqbolli takliflar:

Milliy platforma yaratish: O'zbekistonlik talabalarning ona tili xususiyatlarini (masalan, o'zbek va xitoy tillari o'rtasidagi fonetik va grammatik farqlarni) hisobga olgan holda maxsus milliy raqamli o'quv platformasini ishlab chiqish lozim.

Kadrlar malakasini oshirish: OTM o'qituvchilari uchun faqat til o'rganish emas, balki "Raqamli gumanitar fanlar" (Digital Humanities) yo'nalishida muntazam treninglar tashkil etish, ularni zamonaviy korpus dasturlari bilan ishlashga o'rgatish zarur.

Integratsiyalashgan ta'lim: Xitoy tilini o'qitishda tilni madaniyat, iqtisodiyot va IT sohalari bilan integratsiyalashgan holda (CLIL metodikasi asosida) o'qitishni yo'lga qo'yish, bitiruvchilarning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida xitoy tili ta'limini innovatsion asosga o'tkazish — mamlakatimizning tashqi siyosiy va iqtisodiy strategiyasini amalga oshirishda muhim ko'priq bo'lib xizmat qiladigan, tilni nafaqat biladigan, balki unda erkin fikrlaydigan mutaxassislar avlodini yetishtirib beradi.

Innovatsiya bu shunchaki texnika emas, bu ta'limga bo'lgan yangicha, insonparvar va natijaga yo'naltirilgan kreativ yondashuvdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov A. Xitoy tilini o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2021.
2. Wang, L. Innovative Approaches to Teaching Chinese as a Second Language. – Beijing Language and Culture University Press, 2019.
3. Mamatov J. Oliy ta'limda pedagogik innovatsiyalar. – Toshkent, 2022.
4. Liu, Y. Using Multimedia in the Chinese Language Classroom. – Routledge, 2020.
5. Saidova M. Chet tillarini o'qitishda raqamli texnologiyalarning o'rnini. – O'zbekiston Milliy Universiteti xabarlari, 2023.
6. Zhang, H. The Flipped Classroom Model in Chinese Higher Education. – Journal of Language Teaching and Research, 2018.
7. Xalqaro xitoy tili o'qituvchilari uchun qo'llanma. – Konfutsiy instituti nashri, 2021.
8. Ismoilova G. Iyeroglifika fanini o'qitishda interaktiv metodlar. – Sharqshunoslik jurnali, 2022.

9. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge University Press, 2014.

